

Bezpośrednia wymiana intelektualna pomiędzy Chinami i Europą rozpoczęła się pod koniec szesnastego wieku, kiedy dwaj jezuici misjonarze Matteo Ricci i Michael Ruggieri założyli stałą misję w prowincji Guangdong (dawniej Kanton). Pierwsze kontakty pomiędzy jezuitami a chińskimi uczonymi przybrały postać intensywnej dyskusji, w trakcie której porównywano główne pojęcia konfucjańskiej i arystotelesowskiej tradycji filozoficznej. Późniejsza transmisja chińskich idei i pojęć do Europy była w znacznym stopniu oparta na tym początkowym okresie debat i sporów. To samo dotyczy późniejszej reakcji na myśl chińską wśród racjonalistycznie zorientowanych myślicieli z początku XVIII wieku, którzy podjęli próbę adaptacji opisów myśli neokonfucjańskiej do zachodnich debat, dotyczących metafizycznych, politycznych i moralnych konsekwencji monizmu, czyli filozofii uznającej istnienie wyłącznie jednej substancji. Jakie były źródła przekonania o powinowactwie neokonfucjanizmu i monizmu? W jaki sposób nowożytni autorzy łączyli ze sobą pojęcia zachodnie i chińskie? Jaką rolę odgrywała filozofia chińska w próbach przemyślenia europejskich instytucji politycznych oraz miejsca Europy w wyłaniającym się stopniowo globalnym świecie? To tylko kilka najważniejszych pytań, na które próbuje odpowiedzieć niniejszy projekt badawczy.

Badanie obejmie trzy grupy tekstów: a) teksty autorów neokonfucjańskich, których treść stanowiła główny przedmiot dyskusji dotyczącej relacji łączącej myśl chińską i europejską; b) dzieła autorów jezuickich, zarówno te pisane z myślą o chińskich czytelnikach, jak i te adresowane do czytelników europejskich, zawierające opisy filozofii neokonfucjańskiej; c) wybrane dzieła Pierre'a Bayle'a, Nicolasa Malebranche'a oraz Jeana Burigniego, w których informacje na temat Chin, pochodzące z tekstów misjonarzy, zostały usytuowane w historycznym, politycznym i metafizycznym kontekście filozofii Spinozańskiej, postrzeganej jako najważniejszy system monistyczny w nowożytnej filozofii europejskiej. Teksty te zostaną ze sobą porównane i przeanalizowane w szerszym kontekście najważniejszych filozoficznych nurtów nowożytnej Europy. Szczególna uwaga zostanie poświęcona przekształceniom i zastosowaniom chińskich pojęć i koncepcji do formułowania argumentacji filozoficznej i politycznej. W ten sposób możliwe będzie nie tylko ustalenie jakiego rodzaju przemieszczeniom podlegały chińskie koncepcje filozoficzne w kontekście europejskim, lecz również to jak różniło się znaczenie przypisywane chińskiej filozofii przez autorów z różnych okresów i reprezentujących różnego rodzaju tradycje intelektualne.

Badania przeprowadzone w ramach niniejszego projektu zaowocują systematycznym studium ważnego, choć rzadko dyskutowanego aspektu wczesnej europejskiej recepcji filozofii chińskiej, który dostarczył początkowych ram pojęciowych dla późniejszych i lepiej znanych interpretacji myśli chińskiej, dokonanych przez takich autorów, jak Leibniz, Christian Wolff, czy Voltaire. Realizacja projektu pozwoli również lepiej zrozumieć wczesne próby wypracowania porównawczego podejścia w filozofii oraz zweryfikować rolę jaką odegrały one w kształtowaniu się filozoficznego dyskursu nowoczesności.